

«Men et huses ånd er ikke nogen enkelts verk, den er alles verk.»

Diakonos har i forbindelse med Diakonhjemmets 100-års jubileum ønsket å belyse noe av det som rørte seg av tanker og ideer i den første tid. Hvordan kan dette gjøres bedre enn å bli litt bedre kjent med Diakonhjemmets første forstander Hartvig Halvorsen. Halvorsen var forstander ved Diakonhjemmet fra starten og frem til 1905, da han ble sogneprest i Vålerengen. Synspunktene som kommer frem i samtalen kom til uttrykk rundt året 1900.

Olav Fanuelsen

D: Du har valgt temaet Diakonernes uddannelse på ditt foredrag, hvorfor det?

H: Det er en sag, som ligger os alle meget på hjerte og som er af den største betydning for vor gjernings fremtid. Det er mit håb, at brødrene med mig idag vil vie denne sag den alvorligste opmærksomhed.

Det første jeg da vil gjøre opmærksom på, hvad vi også alle er enige om, er dette, at diakonhjemmene ikke er *omvendelse-sanstalter*. De stiller og må stille det krav til de elever, som træder ind i gjerningen *at de er kristne*. Uden levende kristendom er en elev aldeles uskikket for vor gjerning, hvor høit han end kan nå i teknisk dygtighed. Uden levende kristendom vil

han også i længden føle sig uvel i gjerningen. Det forråd af naturlig begeistring for arbeidet blandt de lidende, han måtte have bragt med sig, vil snart slippe op i det daglige stræv. Derfor må vi slå fast, at levende bevidst kristendom må være det givne grundlag for forberedelsen for diakongjerningen.

D: Kan nå Diakonhjemmet øve noen innflytelse på den rent personlige utvikling?

H: Selvfølgelig, det kan både *hemme den* og *fremme den*. Hvis et friskt kristenliv kommer ind i en anstalt, hvor der er koldt og fattigt på Åndens kraft, vil det være et stort Guds under, om det kan trives og vokse. Og omvendt, – hvis et ungt og skrø-

beligt kristenliv kommer ind i en anstalt, hvor Guds ord og bøn- nen flittig bruges, hvor broder- kjærligheden i dens sundeste former styrer og jevner, så siger det sig selv, at det unge, skrøbelige liv der vil styrkes og støttes. Husets ånd, dette begreb som er vanskelig at definere, men som alle ganske umiddelbart føler, er her af den høieste betydning. Den bestemmer de unge diakoners udvikling mere end noget andet, mere end reglementer og love, mere end foredrag og møder, mere end tugt og formaning. Det ønsker jeg at slå rigtig fast.

Men et huses ånd er ikke nogen enkelts verk, den er *alles verk*. Alle yder sit bidrag til den. Hvert ord, som tales i huset, hvert eksempel, som her gives, hver gjerning, som her gjøres er et islet i husets ånd. Og derfor er det vor første og største opgave at holde et vågent øie med den og af alle kræfter at arbeide for, at den kan blive god. Hvert lidet bidrag har her den største betydning.

Men ved siden af hver enkelts bidrag til husets ånd er der også andre ting, som her spiller ind og får betydning. Husets gode ånd må støttes af *huset selv*, af det hele. Der må være en *god husorden*, hvor Guds ord har sin rigelige plads, og denne husorden må strengt overholdes, og de ældre brø-

Hartvig Halvorsen, Diakonhjemmets første forstander

dre må her gå i spidsen. En streng husorden føles i begyndelsen som en lænke om benene, men den har den forunderlige egenskab, at den lidt efter lidt forvandler sig til vinger, hvorved man kan flyve. Der må også holdes *fællesmøder*, hvor man første og fremst samles om Guds ord, men hvor også det kammeratslige og selskabelige har sin gode plads. Og disse møder må ikke holdes bare nu og da, når det kan falde, men *regelmæssigt*, blive en fast institution i hjemmets liv. Og til disse møder må alle møde, særlig da og først og fremst de ældre brødre, som de yngre ser op til og søger at efterligne. De brødre, der tager det let med denne sag, skader anstaltens liv mere, end de selv forstår. Hos os har vi vore *thorsdagsmøder*, hvor vi første samles om et Guds ord og dernæst får os en hyggelig samtale ved kaf-

febordet, de er meget enkle, disse vore møder, men vi er alle enige om, at de har været en velsignelse i hjemmets liv. Og den velsignelse de har bragt os, skyldes i første række den omstændighed, at brødrene så tæt har flokket sig omkring dem, skjønt de altid har været ganske frie. Her har brødrene ydet et godt bidrag til husets ånd. Så har vi fremdeles fra det sidste år vore *tirsdagsmøder*, hvor diakonerne holder møde for sig selv med foredrag, samtaler, oplæsning af diakonavisen m.m. De har også slået godt an, og jeg har hilset den som et nyt og godt bidrag til husets ånd. I forbindelse hermed må jeg også nævne *festerne*, som der da altid falder en del af i et diakonhjem, de store fester, hvor de mange møder og de små fester for husets egne. Det arbejde, den omtanke, man anvender på husets fester, lønner sig godt. Vi

har i dette år havt to meget enkle fester, en 17de maifest og en fest ved kurssets slutning, begge foranstaltet af brødrene selv, og jeg må sige, at jeg fra dem begge gik med en levende følelse af, at vi der vandt en rig velsignelse for vort hele hus. Der var både alvor og ungdomsfriskhed over dem, som det sømmer sig for unge mænd, som har viet sit liv til en alvorlig, kristelig livsgjerning. I denne retning må der arbejdes videre.

D: Så kommer vi til uddannelsen?

H: Her er hovedspørgsmålet dette:

Hvilket *øvelsesfelt* er det tjenligste for diakongjerningen? Om dette er meningerne blandt den mandlige diakonis repræsentanter delte. I Tyskland ansees arbejdet blandt forsømte gutter som det bedste øvelsesfelt. Såvidt jeg ved, er der dernede ikke et eneste broderhus, som ikke har sit gutterhjem. Direktør Dr. Joh. Wichern udtalte sig også overfor mig i sterke ord om nødvendigheden af denne arbejdsgræn som led i diakonuddannelsen. I vore broderlande, Danmark og Sverige, har diakonhjemmene optaget arbejdet blandt epilepitekere, et arbejde, som er meget beslegtet med det tyske. Det er også utvilsomt, at det forskelligartede arbejde med og for gutterne inde i huset og ude på marken, haven og i verkstedet frembyder en rig anledning til praktisk uddannelse. Jeg tror dog, at dette arbejdsfelt er for snevert. Det trænger et supplement. Denne opfatning er vistnok også fortiden nokså almindelig blandt diakonhjemmenes le-

→

dende mænd. Det slutter jeg deraf, at en hel del af dem har optaget sygepleien ved siden af arbeidet blandt gutterne. Duisburg og Karlshøbe har sine sygehuse ved siden af gutteheimene (i Duisburg er endog fra gammel tid sygepleien en hovedsag). Gorbitz, nu Maritzburg, sender diakoner til diakonisseanstaltens sygehus i Dresden. i Bielefeld er der også anledning til uddannelse i sygepleie både på selve moderanstalten hjemme og sygehuse ude, særlig da i Bremen. Ja, endog Rauhes Haus har i de sidste år optaget sygepleien som led i uddannelsen på en særskilt sygeafdeling inden anstalten.

Ved vor anstalt har vi intet valg havt. Vi begyndte med et hjem for gamle mænd. Men dette øvelsesfelt var altfor snevert. Vi tænkte da en stund at gå samme vei, som tyskerne, altså at optage arbeidet blandt forsømte gutter, stod endog i forhandling om dette med Kristiania kommune. Men denne forhandling førte ikke til det forønskede resultat. Men medens vi overveiede, hvilken vei vi skulde gå, så meldte sygepleien sig med en sådan kraft, at vi tabte vor valgfrihed. Vi måtte af al vor magt ruste os til at optage den på bedste måde og sørge for, at vi fik et ordentlig sygehus, hvor diakonerne kunne få en god uddannelse i sygepleien.

D: Var det et hell eller uhell for uddannelsen at sygepleien kom til å forme den?

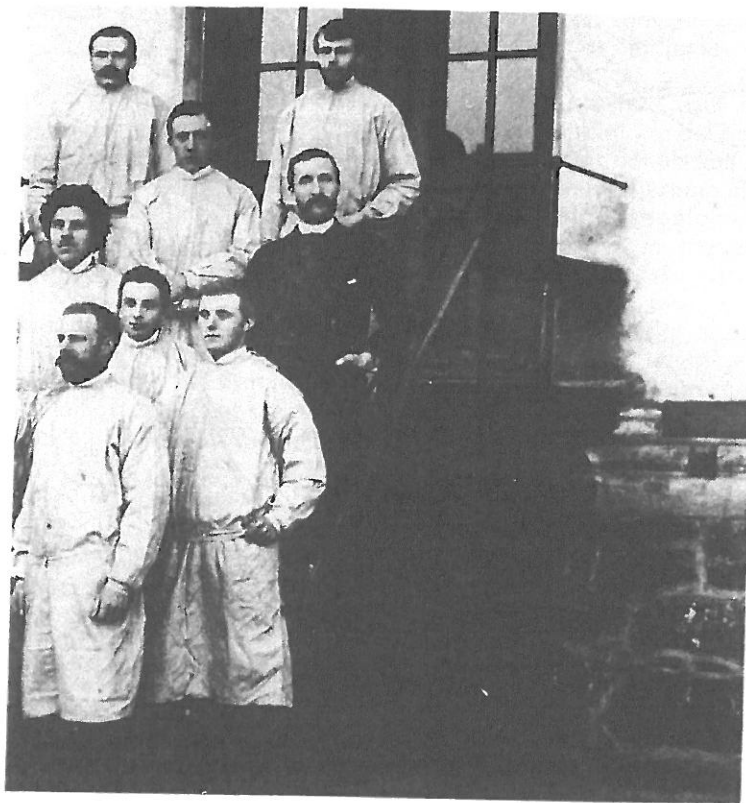
H: Jeg har spurgt mig selv mange gange i disse år om dette, og svaret er altid blevet det samme med stigende overbevisning: Det var et held for

os, en Guds styrelse af vor gjerning. Sygepleien er et godt øvelsesfelt for diakonerne. Den fører lige ind i hjertet af menneskelivets lidelse og nød. Den er også i høi grad afvekslende og omfattende og giver derfor et praktisk arbeidsgreb i forskjellige retninger. Den kræver streng nøiagtighed og samvittighedsfuldhed og sætter derfor også dette præg på sygepleieren. Den fører diakonerne sammen med mennesker af alle samfundsklasser, og dette giver menneskekundskab. Den åbner ikke blot for dem adgangen til sygehuse, men også til de private hjem, ofte til de allerbedste, hvor diakonen ofte bliver som et lem af familien, hvad der i høi grad fremmer den ydre dannelse og belevnethed. Når

så hertil kan føies, at sygepleien for det egte kristelige sind giver rig anledning til sjælesorg, ikke mindst da i privatpleien, så vil det forståes, at den må ansees som et godt øvelsesfelt for den mandlige diakoni. Vi tror derfor bestemt, at vi har gjort ret i at fastslå sygepleien som det vigtigste øvelsesfelt for vor gjerning.

Men som det har vist sig, at arbeidet i gutteheim trækker sit supplement, så viser det sig også, at sygepleien trækker sit. Der er et stort betydningsfuldt felt af anstaltslivet, som sygepleien ikke berører, og det er arbeidet i kjøkkenet, i have og mark, på verksted og kontor, altså det økonomiske og administrative arbeide. Og denne omstændighed bør vi ikke overse, hvis vi vil uddanne

Diakoner og medhjelpere ved Magdalenahjemmet

dygtige, alsidige diakoner. Dette arbejde må tages med. Men hvorledes? I de første år lod vi diakonerne arbejde med både i køkken og haven, og jeg har kun hørt en mening om, at dette var heldigt for deres senere arbejde ude. Det siger sig også selv, at dette måtte være tilfældet. Skal en diakon som anstaltsbestyrer helt kunne kontrollere arbeidet i anstaltens køkken, så må han praktisk forstå arbeidet der. Og skal han anlægge eller drive en større eller mindre have, hvad han nok kan blive nødt til, så er det ikke heldigt for ham, at han udelukkende er henvist til andres kyndighed. Heller ikke går det an, at en diakon skal være nødt til

at sende bud til snedker og maler, når der er en liden reparation i huset. Det er derfor nødvendigt, at der ved siden af sygepleien indenfor vor anstalt bliver mere anledning til at få være med også i disse arbejder. Og lykkes det os at finde den rette form for dette, så har sygepleien fået sit nødvendige supplement.

Dette gjælder nu uddannelsen på vor egen anstalt. Men dermed er ikke den praktiske uddannelse afsluttet. Kun det første nødvendige grundlag er lagt. Når diakonerne har været hjemme indtil et aar, så må de ud af reden og forsøge at flyve på egen hånd. Og der burde ganske vist også ligge en bestemt plan til grund for

denne flugt. Men det er nu ikke så let at få til. Selvom man gjør op de allerbedste planer for de øvrige 4 år af læretiden, så kommer livets egne, ubøielige krav og krydser dem alle. Så langt som det går an, bør man dog også her følge en plan, og efter min mening bør det være denne: Efter min erfaring falder det naturligt, at det *teoretiske kursus* følger efter det første arbejdsår hjemme. Efter kurset bør så eleverne prøve *den private sygepleie*. Den private sygepleie har som bekendt sine særegne farer og fristelser, og den bør vistnok kun i meget sjældne tilfælde vare længer end et år. Men den er også i mange måder udviklende for de unge diakoner. Efter privatpleien kommer så *anstaltslivet* ude, arbeidet på andre sygehuse og anstalter. Dette arbejde er i høj grad udviklende for en diakonelev. Her rykker de lidt efter lidt op i et mere selvstændigt arbejde, idet de i regelen begynder som den nederste, men så efter nogen tid rykker op i et mere selvstændigt arbejde. I disse sidste år af læretiden er det naturligt, at eleverne søger at blive klar over, hvilken gren af den mandlige diakoni de skal vælge som sin livsgjerning. Før denne tid bør man ikke ofre denne sag nogen særlig opmærksomhed, da man mangler det nødvendige overblik.

D: Men det hersker stor uenighed i diakonkretsen om den teoretiske uddannelse?

H: Det, som først og sidst forlanges af en diakon er, at han er en moden, forstandig kristen og at han forstår sit arbejde godt. Derefter dømmes

→

Gamlegården

den enkelte diakon og derefter dømmes den hele gjerning. Det er det også, som skal åbne døren for ham til den mandlige diakonis arbejdsfelter.

Men også den theoretiske undervisning er nødvendig. Jo mere tid der kan anvendes på den og jo bedre den indrettes, des bedre vil det blive for gjerningen idet hele.

Det første jeg da vil sige om denne undervisning er, at den må modtages på diakonhjemmet og kun der. Udenfor hjemmet bør ikke diakonen søge sine theoretiske kundskaber. Det har tildels været gjort hos

os; men jeg er bleven mere og mere overbevist om, at det ikke er heldigt. Det forkvakler istedet for at udvikle. Det spreder elvernes interesse, så de let kan komme til at forsømme sit arbejde, og det vækker misnøje hos dem, i hvis tjeneste de arbejder. Som hovedregel må gjælde, at når man har sin post, så skjætter man den uden sidehensyn, og når man modtager boglig undervisning, så vier man sig helt til den.

D: Hvordan skal nå den theoretiske undervisning best ordnes?

H: I Tyskland er som bekendt arbejde og undervisning forenet. Når gutterne går på sin skole, så går også diakoneleverne på sin. Og fra skolen går så veien tilbage til arbeidet igjen. Således havde også vi det i de to første år. Diakoneleverne havde først sit stel med de gamle mænd og med huset og gik så til formiddags- og eftermiddagsskolen. Dette system har sine fordele. Det er billigere, og skoletiden vil kunne udtrækkes længere. Men det har aldrig tilfredsstillet mig. Fra første dag har jeg havt en følelse af, at denne undervis-

ning bragte små resultater. Vi indførte derfor allerede i 1893 et kursus på 6 mdr., hvor eleverne kun har med skolen og undervisningen at gøre. Med denne ordning er vi vel tilfredse. Vort kursus giver ikke blot en god del mere kundskaber, end den tidligere ordning var istand til at give; men det byder også en sund og forfriskende afveksling i læretidens strabadser. Vi tror derfor, at vi har truffet det rette, og vore bestræbelser for fremtiden vil derfor gå ud på at gøre vort kursus så indholdsrigt som muligt og tillige om muligt at forlænge det en smule.

D: Hvordan bør undervisningsstoffet velges?

H: Det er et vigtigt spørgsmål. I vort første kursus spillede kristendomsundervisningen hovedrollen. Vi havde forelæsninger over det gamle og nye testamente, over dogmatik, kirkehistorie og diakoni. Ved siden deraf, om end i anden række, kom så de almindelige skolefag. Således er ikke vore nuværende kurser anlagt. De almindelige skolefag står nu i første række. Vi gjorde nemlig den erfaring, at medens kristendomskundskaberne i regelen var meget gode, stod det småt til med de almindelige skolekundskaber. Vore hovedfag er nu *norsk og regning, naturfagene* er også optaget i vor undervisning. I historie og *geografi* formår vi ikke at byde meget. Vi må her indskrænke os til korte oversigter, som kan vække trangen til læsning på egen hånd. Angående disse to fag har jeg undertiden tænkt, at det bedste vilde være at lægge lærebogen helt bort og kun holde foredrag. Ved sidste

kursus indførte vi et systematisk *skrivekursus*, som bar god frugt. Ligeledes indførte vi *bogholderi* som fag, og de vil visselig blive stående. Det er aldeles nødvendigt, da det har vist sig, at en stor del af diakonerne i den senere gerning får brug for indsigt i bogførsel. Fremdeles lægger vi megen vegt på *den theoretiske sygepleie*, det eneste fag, hvori eleverne underkaster sig eksamen. Her meddeles selvfølgelig undervisningen af lægerne. I *de theologiske fag* nærer vi os fortiden med lidet. Der meddeles en kursorisk gennemgåelse at det gamle testamente, ligesom enten en kortere gennemgåelse af det nye testamente eller også en nøiagtigere gennemgåelse af et større eller flere mindre skrifter. Heller ikke kirkehistorien har haft nogen rummelig plads. For fremtiden vil dog vistnok dette fag få et større

antal timer. I *sjælepleie* gives der en nokså udførlig oversigt og her bør der ganske vist ske yderligere udvidelse. *Afgangsprøve* for kurset har ikke været afholdt; men det er muligt at sådan prøve vil være gavnlige. I det hele kan det om vort kursus siges, at det endnu ikke har fundet sin endelige form. Det er i stadig udvikling.

Undervisningen foregår for de almindelige skolefags vedkommende rent skolemæssigt med lektier og overhøring. De theologiske fag, sjælepleie og sygepleie meddeles foredragsmæssigt.

Hvorvidt vi nu ved vor anstalt har fundet den rette form for uddannelsen, tør jeg ikke sige. Jeg kan kun sige, at vor nuværende praksis er vokset naturligt ud af de forhold, som har været givet for os. Jeg har derfor troet, at den har været den rette for os.

